

Barbora Hu

Polibek kobry

Ženský aspekt v józe a tantrě

Ilustrace
Kateřina Žočková

Alferia

zrozená z vlhka a tepla tmy
světa skrytých světél
co jako zlatá vejce prozařují noc

temná a přímá ve své povaze
jemná a hluboká
pohlcující i přijímající
srdce hory a pánev nebe

ty jsi já
jako já
jsem ty

vše je uvnitř obsaženo

Alferia

Barbora Hu

Polibek kobry

Ženský aspekt v józe a tantře

Ilustrace Kateřina Žočková

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Hu, Barbora, 1988–

Polibek kobry : ženský aspekt v józe a tantře / Barbora Hu.

-- První vydání. -- Praha : Alferia, 2021. -- 302 stran

Vydal nakladatelský dům Grada pod značkou Alferia. --

Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-271-1742-0 (vázáno)

* 233-852.5Y+242-9-852.5 * 233-282 * 133.5:118 * 159.922.1-055.2

* 159.964.21 * 159.9.016.1 * 612.662 * 133 * (0.062)

– filozofie jógy

– tantra

– čakry

– feminita

– archetypy

– mysl a tělo

– menstruační cyklus -- esoterické pojetí

– populárně-naučné publikace

133 - Ezoterismus. Okultismus [17]

Text © Barbora Hu, 2021

Ilustrace © Kateřina Žočková, 2021

© Grada Publishing, 2021

ISBN 978-80-271-4303-0 (ePub)

ISBN 978-80-271-4302-3 (pdf)

ISBN 978-80-271-1742-0 (print)

Obsah

Úvod.	9
Prolog.	12
1 Slunce a měsíc, dynamický klid a respekt ke komplementaritě	15
2 Šakti jako luna, síla noci, spodní proud ducha, cyklická inteligence	23
3 Šiva jako slunce, sestupná síla, linearita	26
4 Vstupní kontext: historické okénko	30
5 Tantra a jóga, jóga a tantra, tantrická jóga	38
5.1 O strachu z nekontrolovatelného a o moci projekce.	42
5.2 O vejcích a slepicích	50
5.3 Kosmická hra s neměnným a proměnným – šiva a šakti	56
5.4 Vámáčára tantra – vlevo hled'.	59
6 Sexualita jako spojení	65
6.1 Filozofie intimity – erós	69
6.2 A co si představuješ pod pojmem sex?.	74
6.3 Já jsem ty	77
6.4 Dechová potence – tanec přílivu s odlivem	80
6.5 Tyhle tigle – červená a bílá, dákové a dákiní	86
6.6 Smysly a intenzita, ve jménu druhé čakry	93
6.7 Štáva, bháva a experiment v linii smyslu	100
7 Meditace jako rozšíření reality, nikoliv útěk	104
7.1 Psychospirituální krize a duchovní bypassing	106
7.2 Přesně uprostřed – o vertikále a horizontále	111
8 Oh, Mother!	113
8.1 Ve světle i stínu mateřství	118
8.2 Matka Medúza toužící po objetí, nikoliv po oběti.	122
8.3 Kálí, o síle kostí a krve	125
8.4 Múládhára – vlhká zem vznikání a pohlcení	134
9. Menstruace jako dar, nikoliv prokletí.	137
9.1 Hen to pan, menstruační mandala a ženský Ouroboros	142
9.2 Na vlnách aneb Je důležité mít fáze	147
9.3 Protékáme očima měsíce – od novu k úplňku	152

10 V labyrintu spirály: O hadí písni a přechodových rituálech	159
10.1 Kosmický tanec v každé buňce, organická mandala těla a vědomí	165
10.2 O temné noci, stínu a těch, které dospěly v podsvětí	169
10.3 Bardo – v meziprostoru	176
11. Jóga snu a vody snění	183
11.1 O lodivodech snu a luciditě.	190
11.2 Je toto skutečné?	197
11.3 Tenzin	198
11.4 Vox poesis – zrcadlení.	202
11.5 Tvar a jméno – terapie expresí.	205
12 Hadi a draci – o šupinách duše.	208
12.1 Ouroboros jako alfa a omega.	212
12.2 Šéša, Vásuki, Mučilanda, Nágové, Manasa	215
12.3 Kundaliní – o síle tekutého plamene	220
12.4 Kundalí bhudžanginí – rozvinutí svinuté.	223
12.5 Jazyk.	226
13 Dašamahávidjá – ženské archetypy osvobozujícího vědomí	229
13.1 Kult 64 jóginí	233
14 Ty, jejichž svatost prošla kostmi i krví	240
14.1 Jaká čest být ženou, pokud to není naopak	242
14.2 Dákiní se sněžnou čelenkou: Yeshe Tsogyal a Machig Labdrön	246
15 Návrat domů.	254
Závěr	257
Rozhovory	
<i>Rozhovor první: Duch si vane, kam chce (Terezie Dubinová, PhD.)</i>	<i>260</i>
<i>Rozhovor druhý: Anima mundi – duše jako spirální zahrada (Toko-pa Turner)</i>	<i>273</i>
<i>Rozhovor třetí: Vše míří k vzestupu Šakti (Emma Balnavesová)</i>	<i>279</i>
<i>Rozhovor čtvrtý: Setkání s tím, co nás musí změnit (Rob Preece)</i>	<i>284</i>
<i>Rozhovor pátý: Až se vše postupně spojí v jediný celek (Alita Zaurak)</i>	<i>290</i>
Bibliografie.	298

Úvod

Životní cesta, po které kráčím, se pohybuje jako had. Někdy v linii, někdy v cyklech a jindy ve skrytých i manifestovaných spirálách. Udržuje tak návaznost a obnovuje se ze sebe sama. Tato neustálá přeměna se dotýká konkrétního, viditelného a tělesného, stejně jako té nejhlubší a nejabstraktnější podstaty, která zůstává beze změny, ukrytá v neustále se proměňujícím.

V hloubi duše se cítím být dcerou věčného hada i mytických draků, symbolických průvodců i opatrovníků cesty za sebepoznáním. Dcerou síly,¹ odvěce vyvěrající z rezervoáru osobního i kolektivního (ne)vědomí v jeho světle i stínu. Síly, která se dotýká výšek i hloubek a která zde existuje jako důležité individuální memento, vedoucí své nositele ochotné k reflexi a k transformaci, ve smyslu postupného rozšiřování se do plnější a autentičtější verze svého já. Symbolickým vyjádřením této síly je v mnoha kulturách právě had. Bytost ztělesňující strach z neznámého a nevyzpytatelného, stejně jako touhu touto doménou projít a rozšířit se o plně prožitou zkušenost s mystériem hloubky a také výšky, na cestě k jednotě.

Zkoumáním základní povahy a proměnlivosti toho, co chápeme jako já, i vztahem tohoto já k vnějšmu světu a existenci jako takové se zabývám více než polovinu svého současného života. Součástí tohoto nekončícího procesu poznávání u mě byla formální i neformální studia, od těch univerzitních přes studium jógy a tantry až po transpersonální psychologii. Další součástí byla a stále je práce s lidmi ve facilitaci jejich osobních pohybů na cestě jógové sádhany a v neposlední řadě i osobní rozměr, mé vlastní individuální křivky na styčném bodu biografické a transpersonální domény.

Důležitou výživou jsou mi kromě praxe a studia i sny a meditační prožitky, naslouchání tichu, vnitřní dialog se světem lesa, pohledy do očí lidí, blízkost a intimita sdílení. Do knihy, kterou máte v rukou, se rovnocenně vpíjejí všechny tyto roviny.

Při jejím psaní vnímám důležitý závazek – nechávám jasně vyznít subjektivní stopy osobní zkušenosti, vlastní interpretace a pohledu, za kterými si stojím a které zároveň nikomu nenutím. V místech, která zasluhují obecnější nadhled, si stanovuji záměr udržet si kritický odstup a referenční rámec, s respektem a vděčností

¹ Celá tato knížka je o nalézání kontaktu a splynutí s touto silou. Pro někoho je nahraditelná slovem seberealizace, pro jiného slovem autenticita, osvícení nebo třeba plnost.

k formálnímu vzdělání, jehož se mi dostalo. Kniha proto obsahuje poměrně široký poznámkový aparát a pro některé čtenáře možná náročnější teoretický úvod v podobě kapitol, věnovaných filozofii a přiblížení historického kontextu. Doporučuji se jím prokousat, případně se k němu vrátit až na konci, po přečtení snovějších a tematicky možná šťavnatějších kapitol.

Kniha rozhodně nemá a ani nemůže mít akademickou ambici. Na druhou stranu není ani nefundovaným patchworkem osobních projekcí bez hlubší sebereflexe, což se u podobně citlivých, kolektivně žitých témat docela snadno stává. Mým cílem není šířit konkrétní názory jako danost a osobní pohled jako obecně platný fakt. V kontextu jógy a transpersonálního paradigmatu, kde úhel pohledu zásadním způsobem ohýbá a tvaruje realitu, to ani dost dobře nejde.

Mým záměrem je vybídnout čtenáře k hledání vlastního hlediska. Zprostředkovat mu pozvání na cestu s mapou, na níž jsou zakreslena a popsána určitá místa, která považuji za důležitá a jež mohou rozšířit možnosti, jak se na dané území lze dívat nebo jím projít.

Důvod, proč píšu tuto knihu, je stejně osobní jako nadosobní. Můj záměr je pozvat čtenáře k vlastnímu prožitku a kontaktu s tím, co zůstává mezi řádky, uvnitř jejich osobního příběhu.

Uvědomuji si víc než kdy dřív, že cesta k jednotě a plnosti nevede skrze polovičaté odmítání toho, z čeho máme strach a co nás znejistuje, či skrze odstínění toho, čemu nerozumíme. Vždyť zvědavost a zdravé pochyby byly od nepaměti základem vůle a síly poznávat.

Vnímám, že na poli jógy jako jedné z cest k existenciální plnosti, podobně jako v kruzích jiných tradic a ideových systémů, došlo v řece času místy k vytěsnění určitých obsahů, bez nichž však není možné dosáhnout hledané jednoty.

Ač pro mne práce se slovem byla vždy jednou z nejbližších forem sebevyjádření, uvědomuji si, že v kontaktu s numinózní² povahou věcí slova pocítovaný obsah leckdy obtečou a jen letmo se zabarví jeho prožívaným významem.

I proto do textu zaplétám krátká intermezza v podobě poetických útvarů vlastní tvorby či snový a meditační materiál zaznamenaný v mých denících anebo v živé paměti. Jsou psána kurzívou, a pokud u těchto krátkých oživení textu není uveden jiný autor, jsem jím já.

² Termín numinózní označuje prožitky spojené s dynamickým působením vnitřních nebo vnějších sil, které jsou nezávislé na vůli člověka a jsou svázány s hlubším vnímáním bytí. V duchovní praxi, podobně jako v psychologii, se takovým působením obvykle míní kontakt s bytostným já, hlubší podstatou, moudrostí anebo mystériem života. Tento termín do diskurzu zavedl německý teolog Rudolf Otto (1869–1937), který jej užíval ve vztahu k posvátnu, jež děsí a fascinuje (*mysterium tremendum et fascinans*), čímž zároveň podněcuje k pochopení.

Cítím hlubokou vděčnost za všechno noční i denní snění a meditační vhledy, jejichž smysl se vždy odráží až v reflexi a odžití toho, co s sebou přinášejí. Cítím pokoru před nedohlednou hloubkou toho, co nás přesahuje a zároveň prostupuje.

Vážím si všech žen a mužů, kteří se dokázali dívat na hvězdy – ty nad hlavou i ty v srdci bytí –, stejně jako těch, kteří se to teprve učí. Neustále dokola, v tanci věčného hada, vlnícím se ve svitu slunce a měsíce. Děkuji všem svým učitelům – vnitřním i vnějším –, všem blízkým, jež tu jsou, odešli, anebo se vracejí.

Prolog

Proč bychom se měli zabývat nevědomím a něčím, jako je iracionální tvořivost? K čemu nám je objevování skryté symboliky starých božstev, principů a metafor, kterými se do lidské duše propisuje řád přírody?

K čemu pokládat tvář na vlhkou půdu země a prostřednictvím poezie mluvit s tím, co přežije naše bytí tak, jako krajina zůstane krajinou, poté co se překlene přes všechna roční období i dramata přírodní historie?

Proč v technokratickém věku mluvit o mateřské síle kosmu v její plodivé i ničivé potenci?

Protože potlačení divokosti a strach z neznámého zploštily svět a z účasti na posvátnu oduševnělé přírody nechaly povstat a obludně umocnit vydělení člověka z řádu jednoty.

Protože z pokory k nekontrolovatelnému se stala posedlost podmaňováním a smysl se proměnil v kategorii zisku.

Za posledních sto let se procentuální zastoupení divoké přírody na zemi ztenčilo o polovinu.³

Na obětiště evoluce, jež náleží do sebe zahleděné kultuře, byla položena biodiverzita. Prognóza vývoje v budoucích sto letech přináší varování, že pokud se nic nezmění, tento trend s sebou do zaslání vezme spolu s mnoha přírodními druhy a ohroženými habitaty i hrdého člověka.

Člověka, který zapomněl na to, že žíly, jimiž protéká existence, nemají jen lineární směr a nezásobují jen jeden druh a jeho cíle.

Znáte mýtus o Prometheovi?

Jedním ze zásadních a opakujících se motivů, s nimiž se potkáte v této knize, je základní tantrická idea, která praví, že esence všech cítících bytostí není zlá a z povahy hříšná, nýbrž čistá a dobrá, pouze čeká na to, až bude objevena, uznána a projevena.

A v tom je nemalá porce naděje.

Naše těla a vědomí jsou rafinovanými zmenšeninami obrovského mystéria, kterým tepe i srdce naší planety.

Každý z nás je buňkou a ta je součástí konkrétního systému.

3 Vycházím ze statistiky představené britským dokumentaristou, sirem Davidem Attenborougem v dokumentu *Život na naší planetě* (Netflix, 2020).

Další zásadní myšlenkou, kterou je dobré mít v patrnosti, je, že zde existuje jedna jediná energie v množství variantních projevů.

Jinými slovy, je zde jeden život a jedno vědomí nabývající mnoha podob a kvalit.

Tato síla je ve své podstatě nezničitelná, avšak stejně jako každá jiná energie prochází neustálou přeměnou.

Znáte ikonografii matky Kálí tančící na Šivově mrtvole?

Co je příliš vysoké, dříve či později padá zpět k zemi.

Jsme posedlí světem idejí a v tom je opojná moc lidské kultury.

I zde je velké množství světla, stejně jako stínu. Informace mají obrovskou moc, jen je jim potřeba dát zdravé tělo šakti a dobrý projev.

Pochopení významu a dílčích aspektů feminní stránky uvnitř vlastní logiky vnitřních i vnějších vesmírů, které nejsou oddělené, považuji za zásadní krok.

Krok k pochopení provázanosti.

Krok k pochopení neoddělitelnosti.

Krok k pochopení komplementarity.

Krok k pochopení participace na posvátné jednotě.

Krok, který nelze odkládat příliš dlouho, pokud nechceme být pohlceni věčností, která sice dává nové šance, avšak v obrovských cyklech a často za enormní cenu. V cyklech, které vracejí, co dříve nebylo správně pochopeno.

Volme přístup, ve kterém síla a jemnost, já a ty nejsou v protikladu, ale vyjadřují totéž.

26. listopadu 2020

Slunce a měsíc, dynamický klid a respekt ke komplementaritě

tak jako plameny ohně
nesou svoji potenci nahoru,
tak prameny vody,
míří dolů k hlubině

a tak se také neměnné a bez formy
stále spojuje
s věčně proměnným a tvárným

Mezi základní orientační schémata, která používáme k definici sebe sama a k vlastní navigaci časem a prostorem, patří myšlení v protikladech. Jde o základní mapu, která nám napomáhá určit vlastní pozici. Téměř každá myslitelná kategorie s sebou automaticky přináší i svůj protiklad. Napravo a nalevo, včera a zítra, muž a žena, den a noc, zima a léto, naše a cizí, sever a jih, světlé a tmavé, chladné a horké, vzestupné a sestupné, syrové a vařené.⁴ Naše mysl, opírající se ve své podstatě o buddhistické moudro – všechny bytosti chtějí být šťastny a vyvarovat se utrpení – má tendenci většinu protikladných kvalit neustále vyhodnocovat a posuzovat, buď jako dobré a žádoucí, nebo zlé a nežádoucí.

S ohledem na zmíněné rčení pak zcela přirozeně inklinujeme k fixaci dobrého a příjemného, stejně jako k odmítání anebo potlačování nelibého.

Jako hypoteticky nebezpečné a zlé máme tendenci vnímat téměř vše, co je pro nás neznámé a co naše archaická mysl,⁵ oblečená v oděvu z nejmodernějších materiálů, zhodnotí jako hypoteticky ohrožující a destabilizující. Právě zde má kořeny vznik osobního i kolektivně sdíleného a tradičně děděného stínu.

4 Teorii binárních opozic formuloval strukturální antropolog Claude Lévi-Strauss (1908–2009), doporučuji například jeho knihu *Mythologica I: Syrové a vařené* (Argo, 2006).

5 Více si o tomto konkrétním tématu řekneme v kapitole, která zmiňuje tematický okruh první čakry múládháry, jenž se dotýká mimo jiné prenatálního a perinatálního rozměru vědomí (zážitků plodu v čase těhotenství, po čas porodu a v jeho bezprostřední blízkosti).

Přestože naší výchozí zkušeností je patrně vjem bytostné jednoty spojené s pobýváním v amniotickém vesmíru mateřské dělohy,⁶ velmi brzy vstupujeme do prvotní a velmi silné zkušenosti spojené s pocitem oddělení, kde se z existenciálního „my“ stává „já a ty“ anebo „já a ne-já“.

Patřím k těm, kdo jsou na základě různých prožitků spojených s rozšířenými stavy vědomí přesvědčeni, že prvobytná jednota a mateřská vazba ke kosmické děloze existence, ne až tak nepodobná mystickým vytržením do osvětlených prožitků existenciální pospolitosti, zůstává otištěna kdesi hluboko v jádru našeho nevědomí. Jako klíčový moment, k němuž se naše duše po celý život touží pomocí různých prostředků vrátet. Právě z pocitu oddělenosti a neúplnosti patrně navazujeme vztahy a učíme se svůj vnitřní svět vztahovat k tzv. vnějšímu. Chceme být úplní.

Jako kdyby erotická⁷ touha splynout, patřit a náležet byla základním archetypem či jakousi elementární prazkušeností, která si hledá cestu, jak tento hluboký prožitek zopakovat a co nejplněji prožít v přítomnosti.

Vnitřní potřeba znovu dojít k pozbyté jednotě se pak vcelku přirozeně ubírá cestou kompletace chybějícího. Alchymická duchovní svatba (*unio mystica*) se pak stává návratem k počátku, a to počínaje okamžikem, kdy smybolický had Ouroboros⁸ pohltí otevřenými ústy vlastní ocas a uvědomí si svoji celost.

6 Na toto téma více viz práce Stanislava Grofa (např. *Psychologie budoucnosti*. Praha: Perla, 2004.) Grof přinesl rozšířený model lidské psyché, ve kterém k biografické rovině (prožitkové lince od zrození do smrti), přiřadil ještě rovinu transpersonální (kolektivní a duchovní) a perinatální (zkušenostní imprints z prenatálního života a prožitku porodu).

Porodní zkušenost a to, jakým způsobem se může otisknout do nevědomí, na základě mnoha provedených kazuistik dále rozdělil na čtyři matrice (BPM I–IV). Každá matrice zastupuje jednu porodní fázi, její zkušenost a možný otisk uvnitř lidské psyché, který, pokud je komplexově aktivován, může zasahovat do konkrétních témat, tendencí a projevů jedince v jeho pozdějším životě.

Jako první matrice se zde objevuje symbiotická jednota plodu s matkou (v případě dobře prožívaného těhotenství se definuje jako blažená). V takovém případě je často vázána k archetypální zkušenosti kontaktu s božstvím, k mystickému prožitku ráje, k plnosti, ke kosmické lásce a smyslu. V případě zásadněji komplikovaného těhotenství (fyzické problémy, léky, drogy, psychická nepohoda matky) se BPM I může uvnitř psyché otisknout jako prvotní setkání s metafyzickým zlem, démony a zkázou, jako základní nedůvěra v životní smysl a právo na život, nedůvěra v primární dobro.

7 Erós, zde v jungovském slova smyslu jako individuální síla, vedoucí k propojení protikladů uvnitř psyché. Je protikladem logu (řádu) coby principu fixujícímu hranice. Erós představuje dynamiku rozpouštění hranic, sílu poznávání chybějícího, touhu po jednotě a splnutí.

8 Ouroboros je starým symbolem, který prostupuje mnoho mystických škol od hermetismu přes gnosticismus až po alchymii. Principy, které symbolizuje, se objevují v různých obměnách napříč mnoha nativními systémy a v různých kosmologiích světa. Ouroboros je had či drak, který bývá zobrazován v kruhové formaci, v níž požívá svůj vlastní ocas. Je symbolickým vyjádřením kontinua počátku a konce, věčného trvání v přeměně, vystižením dynamického klidu skrze věčnou souhru protikladů. Těmi zde obvykle jsou život/smrt, hlava/ocas, jóni/lingam atp. Ouroboros je částečně

To je ostatně i základ holotropní⁹ povahy lidské psyché, která je v mém vnímání totožná s cestou duše anebo esencí vědomí. Je touhou navrátit se k vědomě prožité plnosti, jejíž otisk zůstává vepsaný v našem nitru.

Často ale v tom všem zapomínáme na zásadní vlastnost vytoužené jednoty, kterou je komplementarita. Myslím tím jednotnou povahu reality, projevující se skrze protikladné síly, které se navzájem doplňují a harmonicky vyvažují.

Tak jako muž a žena vyprávějí dvěma různými a v mnoha rovinách navzájem prostupnými způsoby příběh člověka, vypráví archetyp slunce a měsíce o jednom vesmíru. Stejně tak příběh každého já odráží kontury příběhu každého ty, protože esence je jedna jediná.

Jednota je v tomto smyslu složená z protikladů, které výstižně vyjadřuje taoistický symbol jinu a jangu, kde jedno nejenže souvisí s druhým, ale kde se protiklady neustále ze sebe vynořují a do sebe zanořují. V praxi hatha jógy se s tímto principem nejzřetelněji setkáváme skrze nádech vyvěrající z předchozího výdechu, který se opět vpíjí do dalšího vydechnutí. Jedno rodí druhé a bez sebe navzájem se neobejdou.

Tato myšlenka ve své jednoduchosti zcela rezonuje s optikou jinak dosti složité a mnohvrstevnaté tantry, o níž bude v dílčích kapitolách řečeno ještě hodně.

Tantra jako heterogenní,¹⁰ spirituálně-kosmologický systém stále představuje provokativní množinu, do které se vejde ledacos. Vlivem historického vývoje, částečné exkluzivity klasické jógy, četných dezinterpretací ze strany intelektuální elity kolonialismu, euroamerického mysticismu z počátku 20. století, hnutí new age, moderní významové redukce a postmoderně rozbujelého trhu s esoterikou získala tantra smutně obskurní nálepkou „hédonismus, sex, kouzla“. To se, nutno říct, značně rozchází s původním významem a záměrem tantrické nauky i praxí.

Přestože tantrismus je díky své podstatě, kterou jsou tajná učení a praxe, tradované převážně ústní slovesností a písemnými zdroji (tzv. tantrami), psanými v symbolickém jazyce stínů (sandhjabháša), velmi nepřehledným a nesmírně komplexním učením, svou teorií i praxí se zásadním způsobem dotýká posvátné jednoty, dané souladem protikladů a výměnou potence mezi nimi.

prostupný se symbolem lemniskáty (rovinná křivka / ležatá osmička jako symbol nekonečna), kterou v 17. století zavedl matematik John Wallis.

9 Směřující k celosti.

10 Různorodý, rozmanitý. Celek tvořený z mnoha rozličných a navzájem často odlišných prvků.

V této jednotě se jeden pól nebo jedna síla neobejde bez druhého, a proto známé šaktické¹¹ rčení „Shiva without Shakti is shava / Šiva bez Šakti je mrtvola“, které si často propůjčují indické feministky, platí i z druhé strany „No Shakti without Shiva / Není Šakti bez Šivy“. Šiva a Šakti jsou v tomto sloganu personifikovaná božstva, ověčená mnoha mytologickými atributy, ale tato proklamace má smysl i v principu, kde obě kvality zastupují neměnnou esenci vědomí a proměnnou kvalitu tvořivé kosmické energie tak, jak o nich budeme nejčastěji uvažovat v rámci této knihy.

Je třeba zdůraznit, že přestože v mnoha svých aspektech tantrismus reagoval na vyhraněnost klasického bráhmanismu, opřené o autoritu textů zvaných šruti (slyšené) a smrti,¹² stejně jako o společensko-duchovní hierarchii z nich odvozenou, nelze zjednodušeně tvrdit, že tantra a to, co obvykle definujeme jako hinduismus, jsou navzájem zcela v opozici. Už jen proto, že pojem hinduismus, tak jak mu většinou rozumíme, je spíše sociologickým konstruktem, označením, které pro obyvatele subkontinentu při řece Indus („Hindu“) používali dobyvatelé napříč dějinami. Přičemž následně došlo k apropriaci tohoto označení intelektuální elitou Indů, které pomohla k sebedefinici.¹³

Pozdější pohled, který od sebe tělesné – tj. pozemské – a duchovní odděluje a kategoricky je spojuje s hodnotícími kvalitami nižšího a vyššího, případně nečistého a čistého, nepřijatelného a přijatelného, v podstatě popírá základní vztah, jehož prostřednictvím promlouvá nerozdělená jednota v podobě popsané existenciální monády, jednotného bytí.¹⁴ Tato monáda je živá a hybná právě proto, že obsahuje dynamickou souhru protikladů, podobnou tanci stvoření. Je-li tato souhra v harmonii, pak tvoří dynamický klid – neutralitu, jako třetí prvek trojjednosti.¹⁵ Věc se může zdát složitá, ale jedná se o styčný bod mno-

11 Šaktismus je jedním, ve své formě rovněž velmi komplexním, směrem tantry, který uctívá feminní aspekt Bohyně a její emanace (Mahávidjá/Šrívidjá). Největší zastoupení má v jižní a severovýchodní Indii.

12 Zatímco slovem šruti (slyšené) se označují védské sbírky, pod termínem smrti se rozumí texty, které vznikly zhruba v první polovině prvního tisíciletí př. n. l. Patří sem například purány, upanišady, *Manuův zákoník* (*Mánavadharmaśāstra*), ale i eposy *Rámájana* a *Mahábhárata*, obsahující *Bhagavadgítu*.

13 Více viz například v publikaci indologa Christophera Wallise *Tantra Illuminated* (2011)

14 Monáda je termín vycházející původně z řecké filozofie, který vyjadřuje jedinou podstatu veškerého bytí.

15 Trojjednost je původně křesťansko-teologický termín označující jediného boha ve třech podobách (Otec – Syn – Duch svatý). Trojjednost je však širším rámcem, který obecně definuje jednotku sestávající ze tří složek (triáda), používá se v tomto významu i v jiných náboženských systémech (v hinduismu například skrze trojici Brahma – Višnu – Šiva), ale mj. i v neurovědě (trojjednost mozku = plazí mozek + limbický systém + neokortex) anebo ve vnímání časové linearity (minulost – přítomnost – budoucnost).

ha vnitřních učení,¹⁶ která se zabývají centrální esencí a jejím vztahem k existenci. Pokud věc vyznívá příliš abstraktně, vezte, že si ji v dalších kapitolách zasadíme na pole konkrétních významů.

Neutralitu najdeme v buddhistickém konceptu prázdnoty (šúnjatá – doslova nulovost) – v éteru jako v primárním živlu (ákáš – prázdnota), z něhož vznikají další elementy, které jej zároveň obsahují ve svém jádru, či v prostoru dechové potence (kumbhaka, jakožto hranice mezi nádechem a výdechem).

Poměrně mladá hatha jóga, mající kořeny v tantrickém podloží, na které v mnoha ohledech zapomněla, či je účelově vytěsnila, se pak nezabývá ničím jiným než kultivací síly (hatha), čímž se také jako praktický nástroj řadí k vyšším jógám, jejichž cílem je mókša (vysvobození z života v samsáře). Povaha této síly je v hatha józe vyjádřena dvěma navzájem se doplňujícími kvalitami, symbolicky spojovanými se silou slunce a silou měsíce.¹⁷ Metafora sluneční a měsíční potence je vyjádřena rovněž ve dvou energetických kanálech (ida – měsíční kanál – a pingala – sluneční kanál), které odpovídají levé (ida) a pravé (pingala) straně těla.

Ida nádí je spojeno s dynamikou výdechu a sestupující energií (réčaka, apána váju) a pingala se silou nádechu, vzestupnou energií (púrvaka a prána váju).

V čase dorůstání měsíce k úplňku stoupá tato sluneční energie pravou polovinou těla z adháry,¹⁸ umístěné na pravém palci, směrem k lebeční fontanelle (brahmarandhrádhára), odkud v čase ubývání měsíce opět sestupuje levou polovinou těla. Pokud mluvíme o komplementaritě, nelze opomenout, že cílem mnoha vnitřních praxí je přirozeně sestupující energii apány pozvednout vzhůru a přirozeně vzestupnou energii prány váju stáhnout dolů směrem

Esoterický význam čísla 3 je univerzálním fenoménem v mnoha tradicích. Význam dvou komplementárních sil, jejichž dynamická rovnováha otevírá cestu třetí síle jakožto bráně k absolutnímu, je důležitým principem, prostupujícím tantricko-jógovou energetiku (tři guny, tři hlavní nádí atd.).

- 16 Termíny esoterika/esoterní se v moderně a postmoderně obalily mnoha významy, přestože ve své čisté podstatě definují právě „vnitřní“ praxe a učení.
- 17 Stranou hlubšího rozměru této symbolické diády se praxe tantrické hatha jógy zcela zásadně řídí měsíčním a slunečním cyklem. Časem slunce je perioda od půlnoci do poledne, časem měsíce pak rozmezí mezi polednem a půlnocí, což definuje to, která forma praxe je v daném čase vhodná a která ne. Stěžejní je také odraz solárního a lunárního archetypu v ročních obdobích, mužsko-ženské polaritě a jejich energetice. Konkrétněji si dané principy představíme v kapitole věnované měsíci, dechu, menstruaci a podrobně se jich dotkneme také v rozhovoru s Emmou Balnavesovou (Shadow Yoga) na konci knihy.
- 18 Šestnáct adhár představuje šestnáct opěrných bodů v těle, kde se soustředí energie v různých koncentracích odpovídajících konkrétnímu dni v měsíci.

k apáně, o což v mnoha praxích tantrikové usilují. V netradičních a novodobých pojetích komplementarity jsou tyto polarity symbolicky spojovány také s mozkovými hemisférami (pravá hemisféra – ida nádí, levá hemisféra – pingala nádí) či dvěma větvemi ANS (parasymptikus a symptikus) a režimy, které řídí, anebo ženským a mužským aspektem uvnitř psýché (animus, anima).¹⁹

V tantrické perspektivě dochází k osvícené jednotě při absolutním vyvážení toku energie skrze měsíční (ida) a sluneční (pingala) kanál. Zde jsme opět u obtížně vysvětlitelného tématu třetí síly a absolutní neutrality, o které jsem se již zmínila.

V některých odnožích tantrické hatha jógy²⁰ se v okamžiku dosažení rovnováhy mezi oběma protikladnými proudy probouzí do té doby latentní centrální kanál (sušumna / avadhúta nádí), po kterém skrze čakry stoupá psychická potence (hadí) síly kundaliní. Kundaliní, která do té doby čeká svinutá u kořene páteře, je energetickou nositelkou přeměny, zprostředkovatelkou transitu do nové, plnější verze sebe sama. Svinutý had je zde vskutku přiléhavým symbolickým vyjádřením, kterému je věnováno několik samostatných kapitol.

Na své cestě prochází kundaliní čakrami jako individuálními i kolektivními matricemi různých vývojových vrstev a fází vědomí a energetických kvalit od těch nejhrubších po ty nejjemnější. Od vědomých až po ty, které jsou pro bezprostřední pozornost v běžném stavu vědomí nedosažitelné. Potkává se zde s celým spektrem informací a témat, která svou potenci může zesilovat a rozvádět dále do systému. Proto byla praxe orientovaná k probuzení kundaliní vždy poměrně složitým a tajným souborem postupů, se kterými se praktikující seznamovali pod vedením iniciujícího učitele po potřebných průpravách a s dostatečnou osobnostní i duchovní zralostí. To vůbec nevylučuje, že kundaliní může být probuzena i spontánně, avšak na základě určitých osobních zkušeností bych si na tomto místě propůjčila jedno hezké české přísloví, které říká: „Nedráždí hada bosou nohou.“

V jiných duchovních školách se spodní, vzestupná potence kundaliní setkává s vrchní, sestupnou potenci kundaliní v duchovním srdci. V tibetsko-buddhistické odnoži tantry (vadžrájána) se pak spojuje spodní potence v podobě rudé kapky (tiglé) s horní potenci bílé kvintesence. Většina i méně pokročilých

¹⁹ Sama z tohoto modelu vycházím ve vlastní syntéze tantricko-jógové energetiky, s jinými přístupy a cestami k integritě, které říkám Čakra jóga®.

²⁰ Zejména v systémech kaula tantry, které se obvykle tím či oním způsobem dotýkají důležitého textu, jímž je *Kulárnavaatantra* nebo *Kauladžžánanirnája*.

technik a praxí, které se vpily do soudobé, převážně posturální praxe jógy, tuto základní komplementaritu odráží, ačkoliv konkrétní vztahy a hlubší významy se leckdy vytratily.

Moudrý a výborný jógin v extázi pudí svoji hadí sílu zároveň s životní energií vzhůru, ke spojení s jejich pánem, jehož sídlem je pleteň osvobození, v neposkvrněném lotosu na hlavě. Když kundaliní stoupá, všechno do sebe vstřebává (Šatčakranirúpana).

Počínaje cvičeními, která se provádějí symetricky na obě strany (bilaterálně) a pracují s principem natažení a stažení, předklonu a záklonu, stabilizace a její inverze, dále s pulzací pozornosti mezi uvnitř a vně, mentální kontrolou a jejím pouštěním, vyrovnáváním nádechu a výdechu, až po pránájámu, která pracuje s řízeným tokem dechu nosními dírkami a hýbe s vitálním proudem polaritních kanálů idy a pingaly.

Metafora slunce a měsíce jako dvou rozdělených pólů mířících k dynamickému spojení je navíc blízka i individuálnímu procesu jakožto cestě k bytostnému (pravému) já, které popisuje švýcarský psycholog Carl Gustav Jung.

V každém případě nezapomínejme, že slunce i měsíc, každý zvlášť i dohromady, jsou pořád jeden vesmír. To je myslím dostatečně odlehčující a přece klíčové uvědomění, kterým lze uzavřít tuto ne zcela jednoduchou kapitolu.

V tomto těle je ústřední velká osa, hora Méru (páteř) obklopena sedmi ostrovy, jsou tam i řeky, moře, jakož i zřeci, mudrci, bozi i bohyně, všechny hvězdy i planety, posvátná poutní místa a svatyně, spolu se strážci světových stran.

Tělem putují Slunce i Měsíc, činitelé tvoření i ničení, jakož i pět kosmických praprveků, totiž prostor, vzduch, oheň, voda a země.

Všechna jsoucna, která existují ve všech světech, existují i v lidském těle obklopující velkou osu. V tomto těle, zvaném Brahmové vejce (brahmánda), v tomto mikrokosmu je Měsíc s nektarovými paprsky na svém pravém místě na vrcholku hory Méru. Tváří je obrácen dolů a dští svůj nektar ve dne v noci. Měsíční nektar se rozděluje na dvě subtilní části – jedna z nich vyživuje tělo a sestupuje co nehmotný proud energie průduchem po levé straně jako vody nebeské Gangy, druhý proud nektaru, bělostný jako nejčistší mléko, vstupuje do ústředního páteřního průduchu a udržuje i osvěžuje Měsíc na jeho vlastním místě na vrcholku velké osy. V dolní oblasti velké osy Méru je přímo v těle umístěno Slunce. Z tohoto vnitřního Slunce v oblasti pupku vychází subtilní průduch po pravé straně těla a vede paprsky slunečního fluida vzhůru. Tento průduch na pravé straně je jiná podoba Slunce a prochází tělem, pohlcuje životní výměšky a nakonec vede ducha k osvobození. Pánem tvoření i ničení je

Slunce, jež se pohybuje tělesnou schránkou dle potřeby. V lidském těle je několik set tisíc subtilních průduchů, leč hlavních je čtrnáct. Z nich jsou důležité zvláště tři, a to ida (nalevo), pingala (napravo) a sušumna (uprostřed). Z těchto tří je sušumna nejvyšší a jógini ji mají nejraději. Ostatní subtilní průduchy jsou jí podřízeny. Kdo zná mikrokosmos těla a zakouší správně prožitky jeho tajemství, dosahuje nejvyššího stavu blaženosti.

(úryvek z Šivasamhity v překladu indologa Vladimíra Miltnera, 1995)

Šakti jako luna, síla noci, spodní proud ducha, cyklická inteligence

obvykle nevíme,
kam rosteme,
ale často tušíme z čeho
a kdo stráží naše kořeny

luno jemná,
lůno tajemna,
jak mám teď vědět, co je sen?

Luna představuje pól přijetí, absorpce a přeměny. Její symbolika je kulturní univerzálií,²¹ jejíž vnímání v sobě nese zkušenosti předchozích generací v průběhu několika tisíciletí. Luna zastupuje kvalitu klidné reflexe. Je světlem tmy, času, kdy převládá čern, která zastírá jistoty světa pravých úhlů a rozvíjí intuici jako inteligenci iracionálního tušení. Luna je jin, hloubka a chladivý svit. Svou jemností se proplétá s mihotavým světlem osobní duše. Její doménou je noc jako čas snění, čas vnoru do hlubinných vod nevědomí a pléna symbolů, skrze něž se do světla vědomí propíjejí jeho obsahy.

Je to mnohoznačnost, oscilující mezi úplnou temnotou novoluní a jasným úplňkem. Opakující se rytmus nabývání a pozbývání. Luna má vztah k přílivové a odlivové pulzaci oceánu, k metaforickému pohybu individuálních vod, do kterých se noří proměnné já, aby zde objevovalo vlastní hloubku. Luna je had obnovující se ze sebe sama, který jako čas požívá svůj vlastní ocas a transformuje symbolický jed pomíjivosti v potenci věčného. Je to drak, prostupující napříč živly, drak, který iniciuje cestu k poznání kvalit země, vody, ohně, vzduchu i prostoru.

²¹ Slovním spojením „kulturní univerzálie“ je míněn fenomén, který najdeme v různých obměnách a významových výkladech napříč spektrem nehmotného dědictví mnoha kultur. Jako kulturní univerzálii můžeme vnímat třeba užívání medicínálních rostlin coby prostředku k otevření bran mezi světem lidí, přírody, duchů a bohů, či konkrétní symboly (had, srdce, strom života), jež se objevují v různých kulturních prostředích, kde nabývají specifických významů.

Luna je erós, je to touha splynout v jediném a tuto plnost si přitom zcela vychutnat. Svým pravidelným dorůstáním a ubýváním představuje stálost v přeměně.

Je symbolem pouštění a pozbývání kontroly, doménou alternativního řádu světa za světem, vesmíru setrvávajícím v nekonečném snění.²²

Její pohyb je cyklický a méně předvídatelný než sluneční pohyb v linii od východu na západ. I proto je luna doménou animy.²³

Luna je silou i křehkostí, moudrostí i nevyzpytatelností, je jako žena a žensství, jejíž stálost spočívá pouze v tom, že se stále cyklicky mění, a ztělesňuje tak jednu ze základních kvalit přírody. Luna je šakti, je to manifestace, síla přírodní tvořivosti v kruhu vznikání i pomíjení.

Je výzvou k pochopení řádu uprostřed chaosu, pohledem do oka hurikánu, ústy života a smrti, silou krve a touhy, něžnou náručí matky Země i její nevybíravou krutostí.

Luna je součástí komplementární diády. Pól, bez něhož se plénium neobejde, pokud nemá být liché. Představuje spodní proud vědomí, který se v krajině duchovního srdce skrze lásku spojuje s jeho sestupnou cestou v rytmickém tanci věčné pulzace. Symbolicky ukazuje ke zrodu světla ze tmy.

Luna je součástí mystické jednoty (unio mystica), klíčovou složkou vnitřní alchymie na cestě k plnosti i klíčem k hermeneutickému tajemství výroku: „Jak nahoře, tak dole.“

Nebo by se možná na tomto místě slušelo říci: „Jak dole, tak nahoře!“

²² Všechny zmíněné jevy budou postupně představeny v jednotlivých kapitolách.

²³ Anima je v hlubinné psychologii někdy považována za nevědomý protějšek vědomého já, za skutečnou hlubinu lidského nevědomí či za vyjádření duše jako takové. Jung rozvíjí koncept animy jako ženský aspekt nevědomí i jako sumu kolektivního vnímání ženskosti a veškerou zkušenost s ním.

Anima má uvnitř psýché každého člověka svůj protipól, kterým je animus jakožto mužský aspekt nevědomí a kolektivní zkušenost s mužstvím. Jako autonomní komplexy jsou pak ve snaze o celistvost uvnitř vlastní psýché promítány na opačné pohlaví. Pokud jsou tyto projekce zcela nevědomé, vedou obvykle k iluzi, rozčarování a zklamání ve vztahové dynamice. V tantrické „psychologii“ je jistou analogií předobraz spojení (jabjum) kvalit vnitřních dáků (animus) a dákiní (anima).

Šiva jako slunce, sestupná síla, linearita

v temných nocích
kdy duši halí
závoje pochyb
v průvodu stínů
máme karneval svědomí!

ať už se rozední, ať už se rozední,
ať řád zase ve světle zevšední!

a kde jsi teď?!
slunce, které bychom projednou zase rádi uctívali!

jsem pořád na svém místě,
jen vy se ode mne odvrácíte

abyste uzřeli řád
vprostřed chaosu
a po výdechu
se dokázali lépe nadechnout

Slunce představuje zdroj světla a tepla, v jehož směru roste vše živé.

Symbolizuje svrchovanost, se kterou dominuje obloze po čas dne.

Pravidelně vychází na jedné straně a zapadá na druhé, čímž formuje řád, který je třeba respektovat a který lze zároveň předvídat: heliocentrický vesmír.

Slunce coby archetyp vyznívá obvykle jako jang, apollonská²⁴ kvalita, představující často vyšší já, ať už v podobě super-ega, vedení shůry, nebo věčného

²⁴ Dichotomii apollonského a dionýského definuje německý filozof Friedrich Nietzsche jako obecný princip i konkrétní dynamiku na poli umění (*Zrození tragédie z ducha hudby*, 1872). V podstatě jde o polaritu zastupující světlo, rozum, jas myslí a řád (předobrazem je zde řecký bůh Apollón). Protipólem je pak doména vášně (předobrazem je Dionýsos, bůh úrody a plodnosti), tendence k překračování hranic, sklon k opojnosti, chaos a vzrušující temnota. Podle Nietzscheho se v každém člověku odehrává svár těchto dvou kvalit, které si snaží podmanit jeho charakter a tím také definovat jeho osud.

ducha, který posvěcuje a osvětluje cestu každého člověka.

Ve většině kosmologických narácí²⁵ představuje slunce otce, jehož teplo a jas proniká temnem a vlhkem země, ze které pak spojením obou potencií vzniká život.

Slunce je šiva²⁶ v podobě zářícího, pronikajícího vědomí.

Je to strukturující a organizující potence intelektu, doména jasu světa nahore, který se neobejde bez svého protipólu světa dole, s nímž se spojuje ve vášni existence.

Je fascinující, že jedno z dvanácti sanskrtských jmen pro slunce je hiranja garbha,²⁷ doslovně zlatá děloha. Barva žlutého zlata je zde spojena se zdrojem života, zatímco chladný svit měsíce se sómou, mystickou substancí či nektarem nesmrtnosti (amrit). Tedy s fluidem, někdy připodobňovaným spermatu, či bílé, mužské kvintesenci (tiglé) umístěné v energetickém okruhu zadní části hlavy (bindu čakra).

Na základní úrovni tedy jasná oddělenost neexistuje, protože slunce i luna jsou dvě rozdílné manifestace téhož zdroje, jedné esence projevované dvěma kvalitami.

Vesmíre,
záříš bíle,
anebo žlutě?!

-
- ²⁵ Výjimky však existují a není jich málo. K nalezení jsou například v Polynésii, Japonsku, centrální Africe nebo u Teutonů (jeden z germánských kmenů). Pluralita pohledů přináší vždy rozšíření možností. A to je myslím víc než dobře.
- ²⁶ Zde ve smyslu spíše sánkhjové filozofie (jedna z šesti klasických škol indické filozofie z 6.–5. století před našim letopočtem), kde šiva odpovídá kvalitě Puruši (kosmického ducha), jehož protipólem je Prakriti (prvotní hmotná příroda). Šiva, psáno s verzálkou, v textu představuje personifikované vědomí v mytologické postavě boha Šivy, zatímco šiva s malým počátečním písmenem transcendentální vědomí jako takové.
- ²⁷ Kosmogonický mýtus o zlaté děloze je v indickém kontextu spjat s prvotním zárodkem, se stvořením tvořitele, v *Rgvédě* už ztotožněným s praotcem Pradžápatim, v puránových textech pak po různu s Brahmou, či Višnuem. V upanišádách má podobu zlatého vejce, zrozeného z primordiálních vod, z temného chaosu. Toto vejce rok zraje v nicotě, poté se rozpůlí vedví a vznikne z něho nebe (svarga) a země (prithvi). Podobné kontury mají i jiné kosmogonie. Staročínský mýtus popisuje, jak v dobách, kdy země a nebe ještě byly spojeny, vznikl z velikého temného vejce obr Pchan-ku, který po dlouhém spánku uvnitř vejce rozťal sekerou temnotu a horké dusno, vejce se následně rozpůlilo, a zavdalo tak oddělení jinu a jangu. Lehké stoupalo vzhůru a vytvořilo nebe, zatímco těžké klesalo a zbytnělo v zemi. Pchan-ku držel svým tělem nebesa a zem, než se ustálila. Když umíral, pravé oko se mu změnilo ve Slunce a levé se proměnilo v Měsíc.

Jak v oblasti psychologie symbolu skvěle popsal Carl Gustav Jung, každá psychická doména, nezávisle na pohlaví svého nositele, obsahuje obvykle dvě (a více) pod-osobností, které obsahují někdy převážně maskulinní, jindy spíše feminní aspekty.

Své místo pod sluncem (i měsícem) tak má lunární i solární ženství, stejně jako lunární a solární mužství! Metafora androgynního božstva Ardhanárišvary, které je ztělesněným propojením Šivy a Šakti, není ničím jiným než vyjádřením propojení kosmických sil tvořících jeden celek.

Kolik škody bylo v traumatizované společnosti, postavené na zraněném kolektivním ženství i mužství, tak nějak omylem napácháno v dobré vůli napravit pochroumanou feminitu a maskulinitu pomocí kompenzace. Tedy snahou udělat ženu více ženou a muže více mužem skrze předdefinovanou představu o tom, co to znamená.

Kostra stereotypního vnímání leží patrně v archetypovém předivu velkých příběhů kultury, v tzv. metanarativech,²⁸ jimiž se zabývá postmoderní filozofie.

Tyto velké příběhy lidstva jsou důležité a neměly by být zapomenuty jako bezvýznamný relikt minulosti. Na druhé straně by podle mého názoru neměly být ani fixovány jako neměnná danost, což se někdy stává v tradicích, které je používají jako dogma a nezpochybnitelnou autoritu, na niž se odvolávají a skrze kterou ospravedlňují určitý systém přesvědčení a jeho mocenský vliv.

Právě z těchto velkých příběhů povstávají předobrazy hrdinů a antihrdinů, s nimiž se srovnáváme a od jejichž vlastností odvozujeme konkrétní hodnoty či neřesti.

Právě na této hluboké úrovni najdeme kořeny mnoha přesvědčení, například že čisté ženství je spojeno se sexuální neposkvrněností (Panna Maria), anebo sebeobětováním (Síta vrhající se do ohně). Cílem však není staré modely pošlapat a povýšeně se jim vysmát, ale otevřít se jejich hlubšímu pochopení v čase a kontextu, z něhož povstaly. Metanarativy určují rámec kolektivně sdíleného významu, při jehož ztrátě dochází k zásadní rozpolcenosti a zmatení.

²⁸ Při hlubším zájmu o toto téma doporučuji dílo postmoderního filozofa Jeana-Françoise Lyotarda. Metanarativy jsou velká vyprávění, tedy všeobecně známé a všezahrnující příběhy tvořící symbolickou kostru a vnitřní referenční rámec každé kultury. Zahrnují velké náboženské příběhy, ale i důležité kulturní motivy. Mezi tyto kulturní motivy je možné zařadit klíčové ideje či hodnoty, často odvozené z náboženství a mytologie. Ty se následně odrážejí například v uspořádání společnosti nebo osobním smyslu, kterým je naplňován život jednotlivce. Filosof Lyotard přišel se zásadní myšlenkou, že staré metanarativy spojené s náboženským myšlením se v postmoderně rozpadají a vzniká tak přirozené pnutí a zároveň jisté bloudění spojené s touhou a potřebou nahradit je novými.

Danou problematikou se poměrně dlouho před postmoderními filozofy zabýval Carl Gustav Jung. Byl přesvědčen, že mýty²⁹ mají přirozený kolektivní, ale i osobní význam a že jejich ztráta na úrovni společnosti je analogická ztrátě kontaktu s duší v rovině jednotlivce.

Podobně se k celému tématu později stavěl i věhlasný americký mytolog Joseph John Campbell, který z Jungova díla hojně vycházel a jenž tvrdil, že mýty nemají být hodnoceny zkratkovitě jako pravověrné nebo falešné, vlivné nebo bezvýznamné, jako podporující kulturní zrání a vyspělost, anebo naopak deklarující úpadek. Namísto hodnotícího hlediska vyzýval spíše k pochopení důležitosti autentického volání mytických témat a jejich nadčasového smyslu, který se dá odžít v jedinečných životech konkrétních lidí.

Archetypy, jež ožívují mytologické světy, nám zpřístupňují prožití důležitých zkušeností a objasňují pocity, které se k nim vztahují a jsou nutné k následné integraci v osobní rovině jedince, jemuž pomáhají v niterném vývoji.

Veškerý materiál, který vyvěrá ze spodních vod našeho vědomí na povrch, má svou hodnotu a význam!

Klíčem zde určitě není upnout se k fixní a obecné interpretaci konkrétních témat, ale spíše přistoupit k oživení schopnosti hledat vlastní smysl v dynamické mnohovýznamovosti.

Se ztrátou symbolických světů, jejichž prostřednictvím promlouvá duše, věčný Ouroboros pláče, a jeho slzy jako by nás zaplavovaly zapomněním na vlastní podstatu.

Můžeme to změnit? Můžeme se znovu naučit číst symboly a zosobňovat ve svém životě jejich význam? Mohou nám pomoci k rozpomenutí na vlastní podstatu? Kdy had svléká svoji kůži?

Kolem mne jsou statisíce hvězd.

Jako by visely na neviditelných strunách, zapletené v utajené tkáni univerza.
To, co pozoruji, vypadá jako jeviště. Sen jako představení.

Seznamte se.

„Těší mě, jsem Tvoje jiná realita!“

Svět v kapce rosy, rozetové okénko na fasádě duše.

Roztomilá roztodivna, co budou Tě lechtat a píchat při každém kroku!

²⁹ Mytické motivy (mytémy) je možné vnímat jako důležité stavební prvky velkých příběhů (metanarativů). V postmoderním věku dochází k rozpadu tradičního přenosu těchto mezigeneračně sdílených významů díky oslabení silných příběhů modernismu a náboženského narativu.

Budeš se smát a budeš plakat.

Tuším, kolik krásy a hrůzy mne čeká v tomhle dobrodružství.

Nechci na to být sama a tak hledám.

Nohsledů netřeba a tak rozhlížím se kolem v naději, že naleznu souputníka.

A tady je.

Chladnokrevně věčná, s lidskýma očima lemovanýma řasami jako panenka, kterými jsem kdysi pohrdala.

Říkám: „Jsi bůh?”

Tělo duhového hada se pobaveně vlní.

Vesmír se chvěje a já vím, že jsem doma.

(deník, 2020)

4

Vstupní kontext: historické okénko

šakti!

skrytá sílo,

zlatá žílo,

v každém vejci

schoulená, v měkkém lůžku z masa a krve

zazpívej,

a já budu tančit!

ve věčném cyklu

vznikání a zanikání,

znovu a znovu

Pokud si uvědomíme kontext, ve kterém věci vznikají, dostaneme se obvykle k hlubší rovině pochopení, jak fungují nebo nefungují, když se z daného kontextu vytrhnou.

Moderní a posléze i postmoderní jóga vyrostly do značné míry z klasické